

УДК 373-054.57].091.64:811.161.2

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-3(326)-250-261

Романюк Світлана Захарівна,

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

svdelev@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9905-8880>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ПІДРУЧНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ШКІЛ З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Динамічні зміни у суспільно-політичному та соціально-економічному житті України вимагають від кожного її громадянина здатності спілкуватися не лише рідною, а, насамперед, державною мовою та хоча б ще однією іноземною. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема формування мовно-мовленнєвої компетенції представників національних меншин, які проживають у полілінгвальному середовищі нашої держави. Сприяти їй вирішенню покликана система загальної середньої освіти, адже Конституція України гарантує національним меншинам право здобувати освіту рідною мовою, зберігати й розвивати свої національно-культурні традиції.

Водночас модернізаційні процеси, що кардинально реформують освітню галузь, диктують необхідність формування особистості учнів, які повинні володіти не лише вузькопредметними знаннями, а й вміннями та навичками застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях. За цих умов пріоритетного значення набуває розроблення підручників нового покоління, які закладали б основи практичної складової та формували суспільно важливі компетентності зростаючої особистості громадянина Української держави незалежно від його національної приналежності.

Проблема створення шкільного підручника у світовій педагогічній науці завжди була актуальною, позаяк від його рівня залежить змістовне та методичне забезпечення освітнього процесу, якість освіти учнів загалом. Саме тому процес підручникотворення повинен опиратися на чіткі наукові засади, сучасні методологічні підходи, зокрема й у створенні та вдосконаленні двомовних підручників для закладів освіти з мовами навчання національних меншин.

Вивчення праць учених засвідчує, що теоретичні аспекти підручникотворення досліджували Ю. Бабанський, Д. Зуєв, І. Лернер, Я. Кодлюк, О. Савченко, А. Фурман, А. Хуторський та ін. У контексті

нашої проблеми цінними є дослідження українських і зарубіжних лінгводидактів з питань створення підручників української мови (М. Вашуленко, М. Пентилюк, Г. Шелехова, О. Білаш, Яра Славутич, Р. Франко та ін.), російської мови для шкіл з українською мовою навчання (І. Гудзик, В. Корсаков та ін.), української мови для шкіл з мовами навчання національних меншин (Н. Бондаренко, О. Петрук, О. Хорошковська). Викладені в них положення мають важливе значення і для розроблення сучасних підручників української мови для шкіл з навчання мовами національних меншин.

Проведений аналіз навчальних книг демонструє, що при їх розробці окремі автори не дотримуються певних методологічних принципів, не завжди в повній мірі враховують положення Концепції «Нова українська школа», вікові та психологічні особливості молодших школярів, що знижує ефективність освітнього процесу в початковій школі. Тому вважаємо за доцільне обґрунтувати теоретичні засади, методологічні підходи і принципи створення підручників української мови для сучасної початкової школи з навчання мовами національних меншин.

Метою даної розвідки є аналіз нормативно-правової бази та педагогічних досліджень у галузі українського підручникотворення, виокремлення й обґрунтування наукових засад, методологічних підходів, принципів розробки підручників української мови нового покоління для шкіл України з навчання мовами національних меншин.

Курс України на ґрунтовне оновлення шкільної освіти, Концепція «Нова українська школа» визначили стратегічним завданням перегляд підходів та вироблення базової методології створення підручника нового покоління, який би враховував вимоги Закону України «Про освіту» та запити сучасного школяра, був практико зорієнтованим, забезпечував формування ключових компетентностей, до яких належить і комунікативна. Сучасний підручник має задовольняти потреби всіх своїх користувачів: для учнів бути цікавою й ефективною навчальною книгою; для вчителів стати основою розгортання освітнього процесу, побудови власної методичної системи; для батьків бути зрозумілим порадином у наданні допомоги своїм дітям під час навчання. А це, відповідно, потребує принципової перебудови його структури і змісту, наповнення відповідними засобами організації навчальної діяльності, переорієнтації з виконання інформаційно-репродуктивної функції на діяльнису, вмотивовану на ініціативу та самостійність учнів. У контексті зазначеного на особливу увагу заслуговує створення нового покоління підручників української мови, оскільки українська мова – не лише окремий предмет навчання, а й засіб міжнаціонального спілкування, залучення національних спільнот України до українського соціуму. Вільне володіння українською мовою – одна з передумов успішної соціалізації особистості свідчення культури людини, її толерантного ставлення до інших народів, їхніх мов і культур.

Водночас мовна ситуація, що склалася в Україні як багатонаціональній державі, де поруч використовуються, крім української мови, мови національних меншин, вимагає від творців шкільних підручників враховувати послідовність засвоєння мов. Адже є чимало дітей, які вивчають дві або більше мов ще з дитинства в колі сім'ї, родини. Залежно від цього мови класифікують на першу, другу, третю та ін. Важливо брати до уваги також спосіб засвоєння мови. Він може бути природним, коли в результаті перебування людини в іншомовному середовищі мова засвоюється через наслідування, та штучним, коли інша мова вивчається в рідномовному середовищі за допомогою підручників і навчальних посібників – так учні опановують іноземну мову в закладах освіти. При укладанні підручників слід враховувати і такий чинник як необхідність і престижність мов, якими володіє й користується учень у повсякденному житті, а не тільки в шкільному середовищі. Значною мірою зумовлено це тим, що в Україні останніми роками розвивається тенденція до опанування іноземними мовами, які активно набувають статусу соціально-економічного й політичного засобу порозуміння між представниками світової спільноти у різноманітних комунікативних ситуаціях. Однак мовна політика в Україні визначається тим, що держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій її території і є обов'язковим предметом в усіх закладах навчання країни. Тому це покладає особливу відповідальність на всіх авторів навчальних книг з української мови, і в першу чергу для початкової школи.

Урахування соціальних запитів суспільства, реальних потреб представників національних меншин України у знанні державної мови та рівня навчання української мови у закладах загальної середньої освіти з національними мовами викладання спонукало вітчизняних лінгводидактів до пошуку шляхів вирішення проблем, що стосуються методики навчання української мови як другої, неспорідненої.

Відповідно до вимог нормативних документів, визначено основні методологічні ідеї концепції підручників української мови, а саме:

1) формування та розвиток засобами мови й літератури молодшого школяра як мовної особистості, національно свідомого громадянина України, який володіє державною мовою, що є засобом міжнаціонального спілкування, адаптації до життя в українському соціумі;

2) комунікативне спрямування змісту підручників;

3) компетентісний підхід до навчання української мови, який утворює особистісну значущість і результативність навчальних досягнень для розвитку кожної дитини.

Сучасна освітня парадигма, відображена в Концепції «Нова українська школа» визначила, що оновлення змісту й методик навчання учнів та перехід української школи до реалізації компетентісного

підходу в освітньому процесі передбачає його переорієнтацію на результат освіти в діяльнісному вимірі, зміщення акценту з накопичування знань, умінь і навичок на формування й розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід навчальної діяльності для розв'язання конкретних проблем. Окреслені орієнтири осучаснення освітнього процесу повинні знайти своє відображення в підручниках нового покоління.

Варто відзначити, що за умов впровадження в освітній процес компетентнісного й особистісно-орієнтованого підходів підручник як модель процесу навчання має відображати методичну систему діяльності учителя (викладання), систему діяльності учня (учіння) та зміст виучуваного (навчальний матеріал). Він має забезпечувати не лише вироблення в учнів знань (когнітивний компонент) та відповідних умінь (операційний), а й формувати систему цінностей (аксіологічний), що в цілому має стати основою набуття учнями життєво важливих компетентностей. З цією метою у підручнику має зрости частка практико орієнтованих завдань, що передбачають застосування навчального матеріалу у наближених до життєвих ситуаціях.

Ми поділяємо думку сучасних лінгводидактів, що у процесі розробки підручників української мови для шкіл зазначеного типу необхідно керуватися *принципами*, які відображають пріоритетність особистісно-орієнтованого, комунікативно спрямованого і компетентнісного підходів:

- врахування результатів порівняльного аналізу двох мовних систем рідної (або першої мови) і другої. Цим принципом зумовлено відбір лінгводидактичного матеріалу, способи його презентації у підручнику залежно від спільного і відмінностей;
- врахування знань, умінь і навичок, набутих на уроках рідної мови, що дозволило під час укладання підручників максимально взяти до уваги можливу транспозицію та запобігти інтерференції;
- комунікативної спрямованості, що обумовлює засвоєння мови як засобу спілкування шляхом залучення учнів до активної комунікативної діяльності;
- особистісно-мотиваційним, яким зумовлено відбір навчального матеріалу, особисто значущого для учнів цієї вікової категорії, що забезпечує постійний інтерес учнів до навчання української мови;
- розвивального навчання, що передбачає формулювання навчальних завдань, спрямоване на формування мисленнево-мовленневої активності учнів, яка виявляється у сприйнятті, розумінні, опануванні мовних одиниць і явищ, осмисленні їх ролі у мовленні та комунікативної доцільності (Петрук, 2014, с. 530).

У початковому навчанні мови важливу роль відіграють навчальні завдання, спрямовані на пояснення фактів, процесів, явищ, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, відкриття нових знань або способів дій, розв'язання проблем практичного характеру тощо. Корисно, щоб такі

завдання будувалися на матеріалі не лише одного навчального предмета, а були комплексними, передбачали залучення знань з інших предметів.

Практика переконує, що методично правильно поставлені запитання й сформульовані завдання є запорукою того, що процес засвоєння знань у ході самостійної роботи з книгою спонукатиме до їх практичного застосування. Такий підхід надзвичайно важливий, оскільки сьогодні спостерігається нездатність частини учнів до використання (переносу) отриманих науково-прикладних знань у повсякдення, в нестандартні життєві ситуації. Саме тому в підручнику має бути відображено тісний зв'язок теорії і практики, науки й виробництва.

Широкі можливості для організації такого процесу надає наукове проектування шкільного підручника, яке активно використовує різні прийоми і способи оформлення його освітнього змісту.

Так, текст розподіляється на основний і допоміжний, виокремлюється суттєве чи сутнісне поліграфічними прийомами (курсиви, підкреслення та ін.), питання всередині тексту і на полях сприяють запам'ятовуванню учнями матеріалу, а наявність розгорнутих висновків наприкінці параграфа, резюме після кожної значущої частини тексту – ще й його узагальненню, послідовне ускладнення завдань активізує їхню пошукову пізнавальну діяльність, звертання до інших джерел, посилання, тлумачення невідомих слів і термінів розвиває в наступників взаємо- і самоконтроль процесів групового та індивідуального учіння (Томчук, 2011, с. 125).

Важливим елементом підручників української мови для початкової школи є ілюстративний матеріал. Його зміст повинен бути спрямований як на засвоєння української лексики, так і на формування умінь граматично правильно вживати її у мовленні, відображати реальні ситуації, що трапляються у житті дітей.

Ілюстрації мають пояснювати, доповнювати вербальну інформацію або бути самостійною дидактичною одиницею. Вони повинні уточнювати, пояснювати матеріал основного тексту. Вигляд ілюстрацій, схем, карт, креслень має відповідати ступеню підготовленості учнів до їх сприйняття, сучасним реаліям життя учнів, відображати рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Недоречно в підручниках нового покоління використовувати ілюстрації, що несуть застарілі образи або спрямовані тільки на зображення одного типу сучасної культури (сільської наприклад, при нехтуванні реалій міської сучасної культури). Ілюстративний ряд підручника повинен бути цілісним, художньо-виразним та сприяти естетичному розвитку учнів. Однотипні види наочності у підручнику мають бути виконані однією технікою та зразком.

Прикметною ознакою сучасних підручників для початкової школи є їх українознавчий компонент. Особливо важлива його наявність у

навчальних книгах, комплексах для закладів освіти з навчанням мовами національних меншин. Він повинен містити науково обгрунтовану інформацію про факти, події, процеси в історії України, її видатних історичних діячів, сприяти формуванню в учнів національної свідомості й гідності, високих духовних якостей громадянина Української держави. Водночас використання зразків українського фольклору, мистецтва, прикладів традиційної української культури (традиції українського народу, побут тощо), звернення до особливостей тваринного та рослинного світу рідного краю тощо має бути виваженим, дидактично доцільним, системним.

Необхідним компонентом підручників для навчання другої мови в початкових класах вважаємо мовленнєві зразки. Їх, як і формулювання завдань до кожного уроку, доцільно вміщувати відразу після назви теми уроку, щоб таким чином спрямовувати навчальну діяльність учителя й учнів та забезпечити належний рівень засвоєння навчального матеріалу і формування відповідних мовно-мовленнєвих компетентностей школярів. Доцільним також є подання словничків до кожної теми, а в кінці підручників – двомовні перекладні словники та глосарій, які стануть у нагоді як учителям, так і батькам дітей. Цікавими для учнів будуть переклади українською мовою текстів, написаних рідною мовою і навпаки.

Для реалізації під час початкового навчання мови особистісно орієнтованого і комунікативно спрямованого підходів у підручниках для закладів освіти з навчанням мовою національних меншин варто вміщувати:

а) лінгводидактичний та ілюстративний матеріал ситуативного характеру, який групується навколо основних комунікативних тем;

б) тексти для слухання – розуміння, часто діалогічного характеру, які є зразками для побудови учнями власних діалогічних висловлювань;

в) матеріал для формування навичок читання (склади і слова для попереднього вправлення у вимові виучуваного звука, вправи на удосконалення виразності читання (дотримання пауз між реченнями, ритмічних пауз, зумовлених розділовими знаками та змістом тексту, інтонаційний малюнок речень, різних за метою висловлювання), адаптовані й авторські тексти для читання і розуміння);

г) завдання комунікативного характеру для роботи в парах, групах, рольові ігри, які наближують учнів до реальних умов спілкування, активізують і розвивають їхні мовленнєві здібності, виховують толерантне ставлення одне до одного (Петрук, 2014, с. 532).

Вітчизняні лінгводидакти слушно стверджують (і ми цю думку поділяємо), що введений до підручників матеріал про номінативне значення слова та його схематичне й кольорове позначення для розрізнення слів – назв предметів, ознак, дій тощо, а також вміщені завдання на побудову словосполучень, речень за схемами і малюнками, поширення їх дають можливість формувати в учнів практичні уміння,

пов'язані зі словом, словосполученням, реченням, що забезпечує формування граматичного ладу українського мовлення дітей.

Окрім того, введення матеріалу про номінативне значення слова є основою для збагачення словникового запасу учнів, розвитку комунікативних умінь, формування у них елементарних фонетичних і граматичних уявлень (Петрук, 2014, с. 532).

Вважаємо за доцільне зазначити, що у процесі розроблення підручників української мови для початкових класів з навчання мовами національних меншин варто використати проаналізований нами багаторічний досвід навчання української мови в Канаді (Романюк, 2015). Заслугою є насамперед на увагу вітчизняних лінгводидактів програма навчання української мови «Нова» (автор – професор Альбертського університету п. Оленка Білаш), яка вийшла друком у 1994 р. По суті, це навчально-методичний комплекс, оскільки він об'єднує великий набір навчальних матеріалів для учнів 1-3 класів (книжки для вправ, робочі зошити та ігри), методичні посібники для вчителів.

Програма, над створенням якої автор почала працювати у 1981 році, містила велику кількість віршів, оповідань, пісень авторів з України. «Нова» була розроблена з передумовою, що учні спочатку повинні розвинути усне мовлення, перед тим як вони почнуть вчитись читати та писати українською мовою (особливо якщо це не рідна мова для них). Усне мовлення дітей розвивається через багатство пісень, віршів, оповідань, а також через взаємодію з особами, які розмовляють цією мовою. Після того, як діти розвинули усне мовлення та навчаються декодувати (встановлювати відповідність між символами – графемами та фонемами) рукописний кириличний шрифт, роль писемності стає більш важливою (Білаш&Бедрій, 2009, с. 213).

Наводимо для прикладу аналіз навчально-методичного комплексу «Нова 1», який підготовлено для учнів 1-го класу або передшкілля. Складається він із наступних компонентів:

- *Діалоги.* Цей компонент складається з вісімнадцяти одиниць. Кожна має приблизно 1–2 сторінки тексту з 7–10 відповідними малюнками. Компонент є ключем до створення словникового запасу й робочого знання української мови учнями. Діалог розвиває загальну усну мовну базу, а словник його стає основою дальшого мовного розвитку, зокрема для читання та письмових робіт. Уживаючи різні методи, учні поступово переходять від прослуховування до перегляду матеріалу, співу, драматизації, вживання словникового набору кожного діалогу в розмові, читанні та письмових вправах.

- *Пісні з рухами.* Компонент складається з пісенника (приблизно 4-5 пісень на кожну одиницю) й аудіоплівки із записами пісень, які допомагають дітям засвоїти важливі слова та фрази, а також збагачують їхні культурні емоції.

- *Компонент «Відлунювання»* – це вісімнадцять одиниць тексту

та ілюстрацій, які зображають якийсь процес або стан. За допомогою цієї методики учні вивчають слова, а також набувають уміння втілювати в практику послідовні процеси.

- *Посібник для вчителя.* У ньому висвітлюються різноманітні складники програми, а також додаткові методи вивчення мови. Наприклад, щоденні плани роботи в класі, ритмічні вірші, складені зі слів, які мають безпосереднє відношення до теми кожної одиниці програми, загадки для заохочення дітей до посиленого вжитку усної мови, розвитку концепцій та закріплення словникового запасу, моделювання текстів і багато інших прийомів.

- *Тексти для читання учням.* Цей компонент складається із п'ятдесяти чотирьох текстів з багатьма ілюстраціями. Оповідання читаються дітям щодня – для того, щоб збагатити їх мовленнєвий досвід в атмосфері, яка викликає в них зацікавлення і яку важко створити в класі.

- *Робочі листки для розвитку усної мови.* Даний компонент – це три зошити робочих листків і книжечка «Мої улюблені оповідання». Призначається для того, щоб учні постійно повторювали слова з усіх одиниць НОВИ, вивчали загальні терміни для вже знайомих слів, розвивали зацікавлення літературою та відгукувалися на неї й ділилися своїми враженнями з іншими школярами.

- *Настільні ігри.* До компоненту входять дванадцять настільних ігор, які складаються з таблиці з ілюстраціями, що відповідають конкретній темі, – наприклад, тварини, їжа тощо, і контрольної картки зі словом. Ігри використовуються для розширення словникового запасу учнів.

- *Збірники пісень з діалогами, книжечки з діалогами, картки зі словами.* Ці матеріали вживаються учнями для повторення слів у навчальних куточках.

- *Вірші і ребуси.* Кожна одиниця починається з двох-трьох простеньких дитячих віршів, які споріднені з головною темою одиниці. Учні їх вивчають за допомогою щоденного повторення. Кожен віршик ілюстрований і виготовлений як настінна таблиця-ребус.

- *Довідники для вчителів.* Кожен рік (курс) програми НОВА супроводжується довідником для вчителів, у якому детально розкривається методика застосування НОВИ в навчанні української мови.

У додатках до матеріалів НОВА є також настінні таблиці прислів'їв, оповідання, побудовані на прислів'ях, робочі зошити для читанок «Тут і там» і «Друзі», а також набори для самостійного читання мовчки.

Аналіз результатів використання програми засвідчує, що НОВА викликала велике зацікавлення як учителів, так і учнів. У порівнянні з існуючими методиками вивчення мови, навчання української мови за

методикою НОВА значно прискорюється.

Зазначимо, що досвідом навчання української мови за програмою «Нова» професор О.Білаш ділиться з педагогами України на сторінках наукових фахових видань та під час проведення методичних семінарів і тренінгів, які проводить у різних регіонах нашої держави і водночас розраховує на взаємну співпрацю в цій галузі лінгводидактики. Адже проблеми у нас спільні і їх важливо вирішувати разом. Зрештою, підтвердив це і Перший світовий форум українознавчих суботніх та недільних шкіл, який відбувся у Львові 17–22 серпня 2018 р. та об'єднав українських педагогів із 36 країн світу.

Проведений нами аналіз нормативно-правових документів та науково-педагогічних досліджень дає підстави стверджувати, що в останні роки в Україні набула актуальності проблема створення шкільних підручників нового покоління. На особливу увагу лінгводидактів заслуговує створення підручників для початкового навчання української мови в школах із мовами навчання національних меншин. Виокремлені нами наукові засади, методологічні підходи і принципи підручникотворення можуть слугувати теоретичною основою створення й удосконалення підручників української мови для закладів освіти з навчання мовами національних меншин. Вони відображають пріоритетність комунікативно спрямованого й особистісно орієнтованого початкового мовного курсу, його спрямованість на формування предметних і ключових компетентностей молодших школярів, що дає можливість досягти основної мети навчання української мови як державної у школах, де зобувають освіту представники національних меншин України.

У контексті висловлених нами методологічних ідей заслуговує на увагу аналіз підручників української мови, конкурсний відбір яких, відповідно до наказу МОН України відбувається нині в нашій державі.

Список використаної літератури

- 1. Петрук О. М.** *Концептуальні та методичні засади побудови підручників української мови для ЗНЗ з мовами навчання національних меншин.* Проблеми сучасного підручника. 2014. Вип.14. С. 528–537.
- 2. Томчук М.** *Методологічні засади створення сучасного шкільного підручника.* Психологія і суспільство. 2011. № 4. С. 124–128.
- 3. Романюк С.З.** *Розвиток рідномовної освіти українців у західній діаспорі (XX – початок XXI століття):* монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2015. 539 с
- 4. Білаш О.,** **Бедрій Р.** *Навчання читання в Канаді: потреби західної діаспори в навчальних ресурсах та роль України.* Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2009. Вип. 4. С. 212–225.

References

1. **Petruk, O. M.** (2014). *Kontseptualni ta metodychni zasady pobudovy pidruchnykiv ukrainskoi movy dlia ZNZ z movamy navchannia natsionalnykh menshyn* [Conceptual and methodological bases of construction of textbooks of Ukrainian language for the schools of languages in education of the national] [in Ukrainian].
2. **Tomchuk, M.** (2011). *Metodolohichni zasady stvorennia suchasnoho shkilnoho pidruchnyka* [The methodological principles of creation of the modern school textbook] [in Ukrainian].
3. **Romaniuk, S. Z.** (2015). *Rozvytok ridnomovnoi osvity ukraintsev u zakhidnii diaspori (KhKh – pochatok XXI stolittia)* [Development of native education of Ukrainians in the Western diaspora (20th – the beginning of the 21st century)]: Chernivtsi: Chernivtsi National University [in Ukrainian].
4. **Bilash, O., Bedrii, R.** (2009). *Navchannia chytannia v Kanadi: potreby zakhidnoi diaspori v navchalnykh resursakh ta rol Ukrainy* [Teaching of reading in Canada: the needs of the Western diaspora in educational resources and the role of Ukraine] [in Ukrainian].

Романюк С. З. Методологічні засади підготовки підручників української мови для шкіл з навчанням мовами національних меншин

У статті за результатами аналізу нормативно-правових освітніх документів та досліджень сучасних лінгводидактів у галузі українського підручникотворення визначено основні методологічні ідеї концепції підручників української мови нового покоління, проаналізовано вплив мовної ситуації в Україні на особливості конструювання підручників української мови для закладів освіти з навчанням мовами національних меншин.

Виокремлено й обґрунтовано методологічні засади, підходи і принципи побудови навчальних книг з української мови для початкової школи, розкрито можливості їх використання у формуванні змісту та структури підручника, доборі методичних прийомів та засобів розвитку пізнавальної самостійності, ключових і предметних компетентностей учнів.

Запропоновано використовувати у процесі реалізації комунікативно спрямованого й особистісно орієнтованого початкового мовного курсу навчально-методичні ресурси лінгводидактів українського зарубіжжя.

Серед перспектив подальшого дослідження зазначається аналіз підручників української мови, конкурсний відбір яких відбувається зараз у нашій державі.

Ключові слова: українська мова, шкільний підручник, підручникотворення, методологічні засади, принципи, підходи, компетентнісний, особистісно орієнтований, комунікативно спрямований, національні меншини.

Романюк С. З. Методологические основы подготовки учебников украинского языка для школ с обучением на языках национальных меньшинств

В статье по результатам анализа нормативно-правовых образовательных документов и исследований современных лингводидактов в области украинских учебников определены основные методологические идеи концепции учебников украинского языка нового поколения, проанализировано влияние языковой ситуации в Украине на особенности конструирования учебников украинского языка для учебных заведений с обучением на языках национальных меньшинств.

Выделены и обоснованы методологические принципы, подходы, принципы построения учебных книг по украинскому языку для начальной школы, раскрыты возможности их использования в формировании содержания и структуры учебника, подборе методических приемов и средств развития познавательной самостоятельности, ключевых и предметных компетенций учащихся.

Предложено использовать в процессе реализации коммуникативно направленного и личностно ориентированного начального языкового курса учебно-методические ресурсы лингводидактов украинского зарубежья.

Среди перспектив дальнейшего исследования отмечается анализ учебников украинского языка, конкурсный отбор которых происходит сейчас в нашем государстве.

Ключевые слова: украинский язык, школьный учебник, создание учебников, методологические основы, принципы, подходы, компетентностный, личностно ориентированный, коммуникативное направление, национальные меньшинства.

Romanyuk S. Methodological Principles of Training Manuals Ukrainian Language for Schools with Learning Languages of National Minority

In the article the analysis of normative legal educational documents and studies modern lingvodydaktiv in the field of Ukrainian textbooks the basic methodological ideas concepts textbooks Ukrainian language of the new generation (formation and development of the means of language and literature junior students as linguistic identity, national conscious citizen of Ukraine, who has the state language, the communicative direction of the content of textbooks; the competent approach to teaching the Ukrainian language). Analyzed the impact of the language situation in Ukraine on the features that you need to consider when designing textbooks of Ukrainian language for educational institutions with education in the languages of national minorities (the sequence of mastering language, a way of mastering the language, the necessity and the prestige of the language in the public environment, the functioning of the Ukrainian language in all spheres of

public life).

The attention focused on the priority of personality, communicative and competent approach aimed at the development of textbooks for primary education state language.

Founded and grounded methodological principles, approaches and principles of educational books in Ukrainian language for elementary school, reveals the possibilities of their use in shaping the content and structure of the textbook, the selection of teaching methods and means the development of cognitive self-reliant, the main keywords and subject competencies of pupils to achieve the main goal of the teaching of the Ukrainian language as state schools with learning languages of national minorities.

Proposed use in the process of implementing the communicative directed and own learner-oriented primary language course educational resources of lingvodidaktivs the Ukrainian abroad.

Among the prospects for further research is an analysis of the textbooks of the Ukrainian language, the competitive selection of which is now taking place in our state.

Key words: Ukrainian language, school textbook, textbooks creation, methodological principles, principles, approaches, competent, personally oriented, communicatively directed, national minorities.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2019 р.

Прийнято до друку 25.04.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Хриков Є. М.